

Werken op de Universiteit van Swaziland

ir. Eelco Vriezekolk

Tot op heden kent de ontwerpersopleiding Technische Informatica slechts één afgestudeerde die werkzaam is in het buitenland. Als rechtgeaard "XOOTIC"-lid heeft Eelco Vriezekolk daar een exotisch land voor uitgekozen. In dit artikel verhaalt hij van zijn werkervaringen aan Uniswa, de Universiteit van Swaziland.

Ik werk voor een universiteit. Ik geef les, Computer Science, in het Engels, aan studenten voor wie dat ook een tweede taal is. Ik maak proefwerken, kijk ze na, en leg het handjevol studenten uit waarom de punten écht niet verhoogd kunnen worden. Ik verzorg de computers, installeer software, maak accounts voor studenten en staf, doe de backups, en in het algemeen probeer ik ervoor te zorgen dat de machines ieder moment van de dag beschikbaar zijn. Ik beheer het afdelingsbudget, vertegenwoordig de afdeling tijdens vergaderingen en bij de hoge omes in het administratiegebouw, en zorg ervoor dat de afdeling niet alleen nu, maar ook over vijf jaar voldoende staf en apparatuur heeft. En altijd is er nog wel tijd over om mensen wat advies te geven: de universiteitsbibliotheek die 80.000 getypte kaartjes wil vervangen door een 'Library Information System', de administratie die nog niet weet dat ze een Internet aansluiting wil, of de buurman die niets van virussen weet, maar wel telkens zo'n stuiterend balletje over zijn scherm krijgt. En dan te bedenken dat ik juist voor de vakanties naar Swaziland kwam.

Swaziland

Swaziland ligt in zuidelijk Afrika, een gebied dat de laatste paar jaar nogal in beweging geweest is. Ingeklemd tussen de burgeroorlogen in Zuid Afrika en Mozambique, heeft het een bewonderenswaardige vrede weten te handhaven. In de regio zijn er dan nog Lesotho ("Lesoetoe"), bij gerucht het land met het hoogste en laagste punt van de wereld, Botswana en Namibia, met hun woestijnen, en Zimbabwe, één van de mooiste landen, maar door de toeristenindustrie gelukkig nog nauwelijks ontdekt.

Vergeleken met deze landen heeft Swaziland het lang niet gek gedaan. Het is niet rijk, maar welvaarder dan veel andere landen in Afrika, en heeft nooit een grote burgeroorlog of onafhankelijkheidsstrijd gekend. Het is klein (de helft van de op-

pervlakte van Nederland, met 800.000 inwoners), en bestaat uit één etnische groep. En die stabiliteit houdt het ondanks de regeringsvorm: een absolute monarchie die we in Europa sinds de Franse Revolutie niet meer gekend hebben. De Swazi's hebben letterlijk een heilig ontzag voor hun koning ("Ngwenyama", de Leeuw) en koningin-moeder ("Ndlovukazi", de Vrouwtjes Olifant), waardoor de democratisch geörienteerde dissidenten, zeker op het platteland, niet op al te veel steun hoeven te rekenen.

Sinds oktober vorig jaar is het parlement naar huis gestuurd, in afwachting van de verkiezingen die dit jaar gehouden moeten worden. Hoewel de oudere Swazi's wel eens gestemd hebben (vlak na de onafhankelijkheid) is er een educatie commissie op pad om mensen uit te leggen hoe belangrijk de verkiezingen zijn. Er stond een ingezonden brief in de krant, van iemand die vond dat vrouwen zich niet kandidaat zouden mogen stellen: "Hoe kan immers een andere man mijn vrouw zo goed kennen, dat hij op haar zou willen stemmen?"

Diezelfde Ngwenyama is uiteraard rektor van de Universiteit van Swaziland, Uniswa. De universiteit, de enige van Swaziland, heeft ongeveer 1800 studenten. Tot het midden van de jaren zeventig hadden Botswana, Lesotho en Swaziland samen één universiteit (UBLS), met ieder een campus in Gaborone, Roma en Kwaluseni. Maar als land tel je niet mee in de wereld als je niet minstens een eigen vliegtuigmaatschappij, universiteit en leger hebt. Toen de campus in Roma zich onafhankelijk verklaarde, en NUL (National University of Lesotho) werd, hebben Botswana en Swaziland de samenwerking nog tot het begin van de jaren tacht-

tig doorgezet. Studentenaantallen waren toen zo groot, dat een verdere splitsing de meest praktische oplossing leek.

In Swaziland hebben al sinds UBLS twee campussen bestaan: een kleine campus in Luyengo, midden in het heuvelachtige, vruchtbare landschap van het middleveld, waar de Faculty of Agriculture gevestigd is, en de hoofdcampus in Kwaluseni, waar de andere fakulteiten en de administratie gehuisvest zijn. Ik werk in Kwaluseni, maar woon tussen de koeien in Luyengo. Omdat beide plaatsen 25 kilometer van elkaar liggen (en de weg is volledig geasfalteerd) geeft die splitsing geen grote problemen.

Op enkele kilometers na heb ik elk stuk asfaltweg in Swaziland al gezien. Hele steden zijn alleen via 'dirt roads' bereikbaar. In het regenseizoen kan dat soms voor problemen zorgen, maar de wegen worden goed onderhouden. In het hele land geldt een snelheidslimiet van 80 kmph, maar zelfs op dirt roads is het moeilijk je daar aan te houden.

Internationaal georiënteerd

Slechts een fractie van de academische staf bestaat uit Swazi's. De meesten komen uit andere Afrikaanse landen, Midden-Azië, en een handjevol Engelsen, Nederlanders en Vlamingen. (Het zal wel toeval zijn dat, op de oud-kolonialen na, alle Europeanen aan Uniswa Nederlandstalig zijn.) Die diversiteit maakt het campusleven interessant, helemaal vergeleken met een universiteit als de TUE, waar het aantal buitenlanders in een afdeling vaak op de duimen van één hand te tellen is. Ik begin me daarom af te vragen wat de achtergrond is van uitspraken dat Nederlandse studenten (en zeker ontwerpers) meer internationaal georiënteerd moeten zijn. In Afrikaanse landen is het heel gewoon om duizenden kilometers van je geboorteplaats te gaan werken. Daar zijn natuurlijk twee belangrijke oorzaken voor. Ten eerste vind je in Afrika een goede baan niet naast de deur, zodat je bijna gedwongen wordt om te emigreren. Die situatie is in de westerse wereld volkomen anders. Een Nederlandse informaticus vindt binnen enkele weken een baan in Nederland, zonder maar één moment over de grenzen te hoeven kijken. Ten tweede zijn de taalbarrières in Afrika een stuk kleiner. Uiter-

aard zijn er ontelbare dialecten (vaak tientallen in één land), maar in de hogere banen kun je met óf Engels óf Frans vrijwel overal terecht. Zuidelijk Afrika is grotendeels engelstalig, wat betekent dat in de lagere klassen van het middelbaar onderwijs volledig op Engels wordt overgeschakeld. Universiteiten (uitzonderingen zoals de afrikaanstalige universiteiten daargelaten) zijn volledig engelstalig. Daarentegen is voor Nederlandse studenten Engels echt een vreemde taal, en kom je met alleen Engels in Europa een stuk minder ver. Het is dus niet verwonderlijk dat academici uit westerse landen veel minder mobiel zijn dan hun collega's uit minder ontwikkelde landen. Wat dat betreft kunnen we zeker een goed voorbeeld aan hen nemen.

Terugkijken op OOTI

Begin 1989 begon ik, als één van de tweede-generatie kursisten, aan de ontwerpersopleiding Technische Informatica. Mijn redenen daarvoor waren voor mij vrij duidelijk: ik had het gevoel net lekker op gang te zijn in informatica, en het TU diploma kwam mij na nog geen $4\frac{1}{2}$ jaar studeren te vroeg. Technische informatica had altijd al mijn interesse, zodat de opleiding een mooie, passende voortzetting leek. Achteraf bleken enkele vakken in de opleiding toch academischer dan ik verwachtte. Maar daartegenover stonden andere vakken die wél aan mijn verwachtingen voldeden, plus het grote ontwerpproject en het hele idee achter de opleiding. Als ik kritiek zou mogen geven op de opleiding, zou het mij toch beter hebben geleken om meer keuzevrijheid in het curriculum te brengen. Grootste pluspunten van de opleiding lijken me de sfeer (ergens in het midden tussen student-zijn en een betaalde baan hebben), het grote ontwerpproject en vakken zoals 'Technical Writing and Editing' (TWE) en de 'Kommunikatie Kursus'. De andere vakken lijken nuttig, maar ik kan dat op dit moment nog moeilijk beoordelen. Zo vormde het blok Formele Specificatiemethoden een groot deel van het curriculum, maar daar doe ik op het moment erg weinig meer. Een pre- en postkonditie willen er bij de studenten nog wel in, zolang ze ze maar niet zelf hoeven op te stellen. En af en toe probeer ik weer eens een assertie, en zolang die in de stijl zijn van $\{x > 3\}$ gaat het nog, maar bij $\{x > y\}$ ben ik de helft van de klas al weer kwijt. In mijn huidige baan doe ik bus vrij weinig met de vakken van de opleiding. Eigenlijk alleen TWE is van dagelijks nut. De 'Kommunikatie Kursus' is van waarde, maar is

niet direkt toepasbaar in een totaal andere cultuur en kontekst. Zo is het voor Swazi's erg onbeleefd om het op welke manier dan ook oneens te zijn met een ander (de sterkste verbale tegenstand die je kunt verwachten is: "Ja, dat is natuurlijk helemaal waar, maar zou het misschien toch niet zo kunnen zijn dat...?"), zodat de meeste technieken voor efficiënte kommunikatie juist averechts werken. Door de cursus ben ik me eerder bewust van dit soort situaties; het is natuurlijk erg gevaarlijk om te snel te denken dat men het met je eens is, of om verbaal over mensen heen te lopen. Toch denk ik dat mijn baan aan Uniswa ook professioneel een uitdaging is. Er wordt op allerlei plaatsen geautomatiseerd, maar er zijn maar weinig mensen die dat met een duidelijke strategie en visie kunnen onderbouwen. Eén van de interessantere projecten is om Uniswa op het Internet aangesloten te krijgen en een computer netwerk op te zetten in Swaziland. Daarnaast zit ik als expert in diverse kommissies. Ik reserveer bewust tijd om via boeken en vakbladen op de hoogte te blijven van technische ontwikkelingen, en denk niet dat een verblijf in Swaziland daarbij een handicap is. Via miniprojektjes met een kollega die ook in software engineering geïnteresseerd is, blijf ik zeker ook bezig met software ontwikkeling. Al met al lijkt het me duidelijk dat werken in Swaziland geen professionele stilstand hoeft te betekenen.

De universiteit biedt helaas niet de mogelijkheid om Siswati te leren. Daar is ook geen echte noodzaak voor, omdat bijna iedereen goed Engels spreekt. Siswati heeft een vrijwel fonetische spelling, omdat het nog relatief kort een geschreven versie kent. Het heeft een aantal vreemde klanken, zoals 'hl', wat uitgesproken wordt als een 's' maar met je tong tegen je verhemelte gedrukt. Vrijwel onmogelijk zijn de voor ons vreemde klik-klanken: een 'c' wordt uitgesproken door het puntje van je tong tegen je tanden te drukken, en dan snel weg te trekken. Van één van mijn studenten, Gcina, krijg ik met de beste wil van de wereld de naam niet uitgesproken...

Waarom Swaziland?

Hoe komt iemand nu verzeild in Swaziland (wat je toch vrij objektief "het andere eind van de wereld" kan noemen)? De VU in Amsterdam heeft een aantal projecten lopen met Uniswa, en zette een bericht op UseNet toen daar een informaticus nodig was. Ik reageerde, maar kreeg te horen dat in de vakature al was voorzien. Begin 1991 kreeg ik mijn diploma van de Ontwerpers Opleiding Technische Informatica, maar omdat ik nog verwickeld was in een meningsverschil met de Nederlandse krijgsmacht, was ik niet in de positie een interessante baan in Nederland te zoeken. Voor korte tijd heeft de TUE mij in dienst genomen, zodat ik het "Druid" projekt tot een passend einde kon brengen. Tijdens de laatste maand hoorde ik dat de al aangenomen kandidaat niet op was komen dagen, en dat Uniswa echt dringend om een informaticus verlegen zat. Dan gaan zaken plotseling heel snel, en voordat iedereen (niet in het minst ikzelf) in de gaten had wat er aan de hand was, zat ik in het vliegtuig naar Swaziland met alleen een koffertje kleren, een paar diktaten en boeken, en een laptopje als fysieke bagage. Gesetteld raken in een vreemd land is natuurlijk niet eenvoudig. Maar het hangt erg van jezelf af of het makkelijk is of niet. Sommigen zijn zó gewend aan één bepaalde manier van leven, dat ze moeilijk ergens anders kunnen aarden. Ik ken meerdere gevallen van mensen die een kontrakt aannamen bij Uniswa, om dat al na een paar maanden te verbreken en te vertrekken. Anderen, waaronder ik, vinden het niet zo'n probleem of juist aantrekkelijk om te leven in een extreem rustige omgeving, en in een vreemde cultuur. Als je wil is alles te koop en te krijgen (er is een bioskoop, in allebei de steden zijn moderne supermarkten, en elk boek kan besteld worden), maar je moet geen snelheid of efficiëntie verwachten.

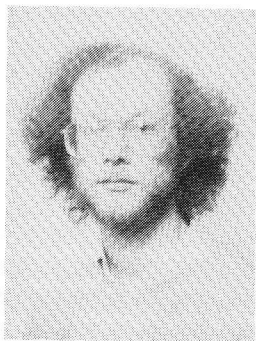
De koninklijke clan heeft de achternaam "Dlamini". Dat is de grootste clan van het land: meer dan 10% van de mensen is een Dlamini. (De meesten zijn uiteraard maar in de verte verwant aan de koning.) Andere bekende namen zijn Mamba, Shongwe, Hhlophe, Vilakati en Zwane. In een traditioneel huwelijk kan een man met zoveel vrouwen trouwen als hij zich kan veroorloven (de bruidsschat wordt betaald in vee), maar hij mag niet trouwen met een vrouw uit zijn eigen clan, dus met dezelfde achter-

naam. Daarom vindt je ook dagelijks berichten in de krant van mensen die beweren onecht kind te zijn, en hun naam willen veranderen in die van hun biologische vader.

Ook wordt je als blanke duidelijk anders behandeld. Dat heeft soms voordelen, maar is meestal alleen maar *embarrassing*. Vaak reageren mensen erg opgelucht als ze erachter komen dat je geen Zuid-Afrikaan bent. Natuurlijk willen lifters alleen maar beleefd zijn als ze "Dankie Baas!" zeggen, maar ik voel me daar niet gemakkelijk bij.

Het land, de cultuur, de natuur, en de vakanties. Niemand zal het me kwalijk nemen als ik toegeef dat die de belangrijkste redenen waren om hier naartoe te komen. Vermijd de grote, luxueuze hotels, en er blijken honderden prachtige, kleine campings te zijn, waar je het als trekker uitstekend kan vinden. Het is leuk om te zien hoe de tent van je luidruchtige burens geplunderd wordt door een troep apen, maar uiteraard minder leuk als je ze de hele volgende nacht ook aan jouw tent hoort friemelen. En wat te doen als je 's morgens uit je slaapzak kruipt en ontdekt dat de waarschuwing van de ranger dat "er in het meertje krokodillen zitten, maar dat ze meestal (!) aan de andere oever liggen" niet alleen bedoeld was om je op stang te jagen.

Nee, voor in juni 1994 mijn huidige kontrakt afloopt moet ik heel hard nadenken wat ik wil gaan doen. Ik wil graag een baan meer in de technische kant van de informatica, maar ik heb ook geleerd dat Nederland niet het enige land is om in te leven. Met een hele aardbol om uit te kiezen wordt de keus er niet eenvoudiger op. □

Ir. Eelco Vriezekolk heeft de ontwerpersopleiding Technische Informatica voltooid en werkt momenteel als docent aan Uniswa, de Universiteit van Swaziland.